

Юрій ЯСІНОВСЬКИЙ (Львів)

**ОТЕЦЬ ПЕТРО ФРАНЦ КРИП'ЯКЕВИЧ —
ЛЬВІВСЬКИЙ ЛІТУРГІСТ І БОГОСЛОВ**

Чи пам'ятаємо отця Петра Франца Крип'якевича, чи відомим є його ім'я в наукових колах літургістів, богословів, музикологів? Мабуть, що ні. Також мало хто знає, що він є батьком видатного історика Івана Петровича Крип'якевича (1886–1967), першого й довголітнього директора Інституту суспільних наук АН УРСР, що тепер іменується Інститутом українознавства НАН України і який названо іменем його видатного керівника.

Мабуть, уперше ім'я Петра Крип'якевича з'явилося на небосхилі сьогодні з появою в 2001 р. збірника на честь Івана Петровича Крип'якевича, що його підготував і видав Інститут українознавства за редакцією учня славетного історика й теперішнього директора цього інституту Ярослава Ісаєвича. Серед добірки матеріалів із наукової спадщини І. Крип'якевича в збірнику опубліковано хроніку священничого роду Крип'якевичів, де є і нарис про Петра Крип'якевича, доповнений короткою бібліографією його праць¹. Того ж року Український Католицький Університет перевидав у збірнику Інституту літургії *Καλοφωία* його статтю «Артистична форма псалма 118». А 2004 р. в УКУ відбулася урочиста академія з нагоди 90-ї річниці від дня його смерті. І ось тепер, у рік 150-ліття від дня його народження, щойно відбулася чергова П'ята міжнародна конференція з історії церковного співу та літургії, яка була присвячена Петрові Францу Крип'якевичу, ім'я та праці якого перебували в центрі уваги спеціального *круглого столу*.

Петро Франц Крип'якевич народився 19 жовтня 1857 р. у священничій родині в селі Горишеві Польським Замойського повіту. Спершу навчався вдома, а пізніше в російській гімназії в Холмі (1869–1874), де вчилися також четверо його братів. Тут, у королівському місті Холмі, зростала його національна свідомість, пошанування національних святинь, зокрема холмської ікони Пресв. Богородиці, зміцнювалися релігійні почування й визрівала думка присвятити себе душпастирській праці.

Несприятливі політичні обставини і небажання перейти на православ'я змусили його батька, о. Михайла, покинути Холмщину й переїхала до села Войславич на Сокальщині, де молодий Петро почав працювати як учень аптекаря. У 1877 р. склав відповідний іспит на знання аптекарської справи у

¹ *Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві* / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України [=Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність, 8]. Львів 2001. Львів 2001, с. 147–151.

Варшавському університеті й отримав працю в аптеці Адольфа Гелма в містечку Глинянах.

Після смерті батька 1878 р. Петро Франц покидає аптекарську працю, іде до Львова й поновлює екстернатом навчання в гімназії Франца Йосифа, яке завершив 1880 р. Серед його викладачів був о. Онуфрій Лепкий (1838–1905), добрий літургіст, який 1873 р. видав літургійний *Ізборник*. Мабуть, ця постать вплинула на остаточний вибір подальшого шляху, і Петро Крип'якевич вступає до Львівської духовної семінарії, а 1885 р. був висвячений. Пробирав сил на літературній ниві і 1882 р. здобув першу нагороду за оповідання «Чоботи Михалка» на конкурсі варшавської газети *Kurier Codzienny*. Цікаво, що другу нагороду отримала відома згодом польська письменниця Марія Конопніцька.

Молодий священик стає вікарієм катедрального собору св. Юра, з 1887 р. — адміністратором церкви св. Петра і Павла, біля якої близько 1890 р. встановив кам'яні скульптури цих апостолів, які збереглися до сьогодні. У народних школах Львова був катехитом. У березні 1891 р. стає проповідником Свято-Юрського собору. На провінційному синоді УГКЦ у Львові 1891 р. був одним із секретарів. Тодішній митрополит Сильвестр Сембратович ставився до нього дуже прихильно й у жовтні того ж року надав йому парохію в Гнилицях Великих Збаразького повіту. Однак становище сільського пароха не приваблювало Петра Франца, і по чотирьох роках він повернувся до Львова на посаду катехита середніх шкіл.

У вересні 1895 р. отримав посаду катехита IV гімназії у Львові, яку обіймав майже 20 літ. У гімназії одразу ж запровадив навчання релігії українською мовою, згідно з наказом консисторії, що спричинило суперечку з директором. Деякий час викладав також українську мову та літературу. У IV гімназії навчалося багато української молоді, і чимало з її вихованців згодом стали свідомими діячами української науки та культури, в чому була заслуга й о. Петра.

У Львові о. Крип'якевич серйозно зайнявся науковими студіями і 12 червня 1903 р. у Віденському університеті здобув диплом доктора богослов'я. Опублікував розвідки з історії Церкви, зокрема з часів Унії, а також патристики, богослов'я та літургіки. Готувався до габілітації на катедру патрології у Львівському університеті й відбув наукові подорожі до бібліотек університетів і монастирів Мюнхена, Відня, Гроттаферрати. Габілітаційною працею мало стати дослідження «Богородична гимнографія Грецької Церкви» («De hymnographia Mariana in Ecclesia Graeca»), яку частково було надруковано вже по його смерті в *Записках Наукового Товариства ім. Шевченка*, т. 121 (1914); т. 123–124 (1917). Помер після раптової недуги 24 січня 1914 р. і похований на Личаківському цвинтарі.

Отець Петро Франц Крип'якевич залишив невелику, але дуже цінну наукову спадщину. Найбільше він зробив для осмислення шляхів адаптації старозавітних псалмів і пісень у перші століття християнства. Міцною опорою в цьому йому служили досконале володіння давніми мовами, безпосередня

праця над літургійними рукописами, добре знання давньої і сучасної йому наукової літератури. Його наукові досягнення цілком співмірні з працями видатних літургістів київської школи другої половини XIX — початку XX століття, таких як Олексій Дмитрієвський (1856–1929), Михайло Скабаланович (1871–1931), Василь Прилуцький, Микола Пальмов, Афанасій Неселовський, Корнелій Кекелідзе (1878–1962), Михайло Лисичин, Володимир Барвінок (1879–?), єпископ Аккерманський Гавриїл (Чепур) (1874–1933), Єфим Дяковський². До цих імен можна додати також ім'я одного з перших дослідників богослужбних книг першої половини XIX століття Миколи Григор'єва³. Та якщо імена київських літургістів уже давно перебувають в активному науковому обігу, а їх праці тепер перевидаються, то ім'я Петра Крип'якевича та його праці ще чекають на ширше зацікавлення й також заслуговують на перевидання.

Ім'я Петра Крип'якевича започатковує також ряд українських візантиністів, де пізніше плідно працювали Володимир Залозецький (1884–1965), Андрій Білецький (1911–1995), Ігор Шевченко. Це добре усвідомлював син о. Петра Іван Крип'якевич, який 1917 р., будучи вже знаним українським істориком, звернувся до керівництва НТШ у Львові з пропозицією заснувати премію ім. Петра Крип'якевича за наукові праці в ділянці української візантиністики. Варто повернутися до цієї пропозиції в 90-ту річницю її проголошення. Це активізувало б візантиністичні студії в Україні та стало б добрим ушануванням пам'яті про нашого великого науковця у рік 150-ліття від дня його народження.

Бібліографія наукових публікацій о. д-ра Петра Крип'якевича⁴

1886

Мученичи акты унії // *Русь* (1886) ч. 18, 19, 20; (1887) ч. 21, 22.

1890

Moja gwiazda // *Przegląd* (1890) № 14.

² Б. И. Сове. Русский Гоар и его школа // *Богословские труды* (1968/4) 39; див. також: Ольга Б. Страхова. «Русский Гоар». А. А. Дмитриевский и его статья об исправлении Служебника в Москве в XVII и XVIII вв. // *Palaeoslavica* 12/2 (2004) 47–70.

³ [Николай Григорьев]. *Историческое обозрение богослужбных книг греко-российской церкви*. Киев: в Типографии Киево-Печерской Лавры 1836. 205 с., 8°; перевид.: Харків 1843; Київ 1853.

⁴ Уперше за матеріалами родинного архіву було надруковано в: *Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві*, с. 150–151 (передрук з уточненнями та доповненнями). До загального списку не подаємо позицію: *Cerkiew św. Piotra i Pawła* // *Dziennik Polski* (1891) через брак точної інформації про цю публікацію.

Kosciół i Cerkiew za Maryi Teresy (ocena dzieła Wł. Chotkowskiego) // *Przegląd* (1910) № 240, 21 жовт.; 241, 22 жовт.; 242, 23 жовт.; 246, 28 жовт.; 247, 29 жовт.; 248, 30 жовт.; 250, 3 лист.; 251, 4 лист.; 253, 6 лист.; 254, 8 лист.; 256, 10 лист.; 266, 22 лист.; 267, 23 лист.⁶; окрема відбитка: Lwów 1910. 70 с.

1911

Третий конгрес Велеградский // *Нива* 8/16–17 (1911) 529–537.

1914

De hymnographia Mariana in Ecclesia Graeca // *Записки НТШ*, т. 121. Львів 1914, с. 1–62.

1917

Elenchus maiorum hymnorum Deiparae, ч. 2 // *Записки НТШ*, т. 123–124. Львів 1917, с. 1–56.

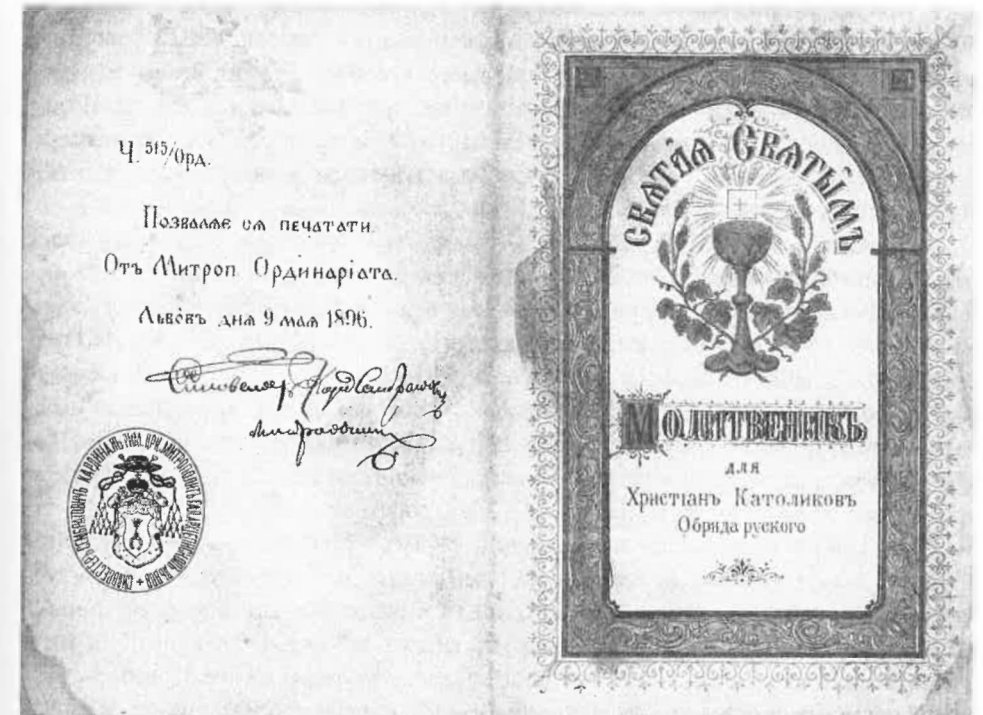
2002

Артистична форма 118 псалма // *Καλοφωνία: Науковий збірник з історії церковної монодії та гимнографії*, ч. 1 / Інститут Літургійних Наук Українського Католицького Університету, Lehrstuhl für Slavische Philologie der Bayerischen Julius-Maximilian-Universität zu Würzburg. Львів 2002, с. 283–296.

о. Петро ГАЛАДЗА (Оттава — Львів)

**ВСТУП ДО РЕПРИНТНОГО ПЕРЕВИДАННЯ
УРИВКІВ «МОЛИТВЕНИКА»,
УПОРЯДКОВАНОГО о. ПЕТРОМ КРИП'ЯКЕВИЧЕМ**

До найцікавіших популяризаторських заходів о. Петра Крип'якевича належить видання молитовника «Святая святымъ — Молитвеникъ для христіанъ католиківъ обряда рускаго» (Львів 1896). Хоч ім'я о. Крип'якевича ніде в молитовнику не згадується, знаємо з інших джерел, що саме він є упорядником цієї книги.

Титульна сторінка *Молитвеника*

Нижче відзначимо окремі сторінки «Молитвеника», що вказують на деякі цікаві моменти:

1. *Бажання упорядника та церковного проводу залучати народ до канонічної молитви Церкви.* Це зроблено дуже унікальним чином. Наприклад, для

⁶ Наприкінці статті підпис: «Napisal karłan unicki».